

Parken som guldgruva?

- En studie av lokala aktörers syn på turism i Söderåsens nationalpark

Money-maker Söderåsen?

- A study of local actors' views on tourism in the national park of Söderåsen

Linn Appelgren

Parken som guldgruva?

- en studie av lokala aktörers syn på turism i Söderåsens nationalpark

Money-maker Söderåsen?

- a study of local actors' views on tourism in the national park of Söderåsen

Linn Appelgren

Handledare: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2017

Omslagsbild: Söderåsens nationalpark, Sven Persson CC-BY-SA-4.0

Upphovsrätt: Samtliga bilder i arbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: nationalpark, skyddad natur, turism, strategi, samverkan

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Denna studie syftar till att undersöka hur aktörer arbetar med besöksnäringen i en nationalpark – med utgångspunkt i Söderåsens nationalpark. Nationalparken är en av Sveriges mest besökta naturdestinationer med upp till 400 000 besökare årligen. Besöksnäringen växer och miljövtryck och belastning på infrastruktur är inte av obetydlig påverkan. I denna studie undersöks hur aktörerna arbetar för att möta det ökade besöksstrycket, samt hur de förhåller sig till nationalparken och till varandra. Studien använder kvalitativa metoder, och som underlag för uppsatsen ligger nio semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna genomfördes med företagare inom naturturism, tjänstepersoner inom Klippans och Svalövs kommun samt inom parkförvaltning och besökscentrat Naturum vilka båda ligger organisatoriskt under Länsstyrelsen Skåne. Som teoretisk utgångspunkt användes begreppen aktörssamverkan och strategi, hämtade ur det miljökommunikativa fältet respektive organisationsteoretisk forskning. Studien visar att aktörerna inom besöksnäringen till stor del saknar utvecklade strategier för hur de vill arbeta med besöksnäringen, och att de strategier som finns formulerade saknar förankring hos alla aktörer. De intervjuade aktörerna uttryckte ambitioner om sektorsövergripande samverkan, men studien visar att samverkan i dagsläget är marginell.

Abstract

This study aims to examine how local actors work with tourism in a national park – with examples from the national park of Söderåsen. This is one of Sweden's most visited nature attractions with up to 400 000 visitors yearly, and the tourism industry is growing. Also increasing is the environmental impact on the park and the demand for well-developed infrastructure to support the growth. This study explores how the actors work to face an increasing pressure of tourism and how they relate to the national park, as well as to each other. The study was carried out qualitatively with nine semi-structured interviews. The interviews were held with business owners within nature based tourism, officials from the Municipalities of Klippan and Svalöv, as well as officials from the park management and the visitor centre Naturum, both units within the County Board of Skåne. The theoretical concepts used for analysis are actor collaboration and strategy, from the fields of environmental communication and organisational theory. The study shows that the actors mostly lack developed strategies on how they want to develop the tourism within the park, and that the strategies formulated are not implemented and established among all actors. The study also revealed ambitions of cross-sectorial actor collaboration, however, the existing forms of collaboration between the different actors are quite marginal.

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Nationalparken	6
2. Tillvägagångssätt	9
2.1 Avgränsningar	9
2.2 Intervjuer och urval.....	10
2.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	11
3. Teori	13
3.1 Aktörssamverkan.....	13
3.2 Strategi.....	14
4. Aktörerna	16
4.1 Länsstyrelsen Skåne	16
4.2 Klippans kommun	18
4.3 Svalövs kommun	19
4.4 Företagen	20
5. Hur mycket utveckling?	22
6. Samverkan mellan kommunerna	25
6.1 Kommunsamarbetet.....	25
6.2 Den gemensamma översiktsplanen	26
6.3 Söderåsensamordnare.....	27
7. Nationalparken under Länsstyrelsen	30
7.1 Certifiering	30
7.2 Relationen mellan nationalpark och företagare	31
7.3 Strategier	32
8. Diskussion	34
9. Slutord	39
Källor och litteratur	40

1. Inledning

Turismen i Sverige ökar och likaså gör naturturismen. Enligt det halvstatliga kommunikationsföretaget Visit Sweden är naturturismen en av de grenar inom den svenska turismen som har störst potential att växa under de kommande åren och det finns ett starkt nationellt såväl som internationellt intresse för svensk natur som besöksmål (Visit Sweden, 2016). I skrivelsen Mål för friluftspolitiken (2012/13:51) framhöll den dåvarande regeringen naturturismens snabba framväxt och dess möjligheter för hållbar landsbygdsutveckling: ”[...] turistnäringens positiva utveckling [kan] fortsätta att bidra till hållbar lokal och regional tillväxt (ekonomisk, ekologisk och social) och ge möjlighet för människor att leva och verka i alla delar av landet.” (s. 21) Naturturismen kan utöver sin betydelse för lokal och regional utveckling också bidra till ökade kunskaper hos allmänheten om naturen vilket kan bidra till att fler och fler intresserar sig för naturvård och ser svensk naturvård som något viktigt (Naturvårdsverket, 2015). En gren inom naturturismen är den verksamhet som utövas i skyddad natur. De skyddade områdenas betydelse för naturturism, friluftsliv och rekreation är stor. I regeringens skrivelse betonades de skyddade naturområdenas relevans för friluftsliv och att dessa områden, nationalparker, natur- och kulturresevat, borde ökas i tillgänglighet för besökare där det anses vara lämpligt. I sin förstudie till Naturturismprogrammet pekade Visit Sweden ut Sveriges nationalparker som särskilt intressanta som besöksmål: ”I Visit Swedens målgruppsanalys kommer aktiviteten ’besök av nationalpark/naturum’ på första plats bland naturrelaterade aktiviteter.” (Visit Sweden, 2016:26).

År 2001 bildades Söderåsens nationalpark i nordvästra Skåne. Nationalparken ligger på åsen Söderåsen strax utanför Helsingborg och det är ett av Sveriges mest besökta naturresmål som lockar 350 000 till 400 000 besökare årligen med sina dramatiska rasbranter, lummiga bokskogar och porlande vattendrag. Söderåsens nationalpark kan ses som en oas i en hårt brukad och tätt befolkad tillväxtregion, den ligger nära de stora städerna i Skåne och är också ett populärt besöksmål för allt fler långväga gäster från Danmark och Tyskland. Den stora tillströmningen av turister skapar arbetstillfällen i närområdet. Företagen som riktar sig mot besöksnäringen erbjuder många olika aktiviteter. Man kan bland annat vandra, cykla mountainbike och dressin, rida, bada och fiska.

Nationalparken delas geografiskt av två kommuner, Klippan och Svalöv, men marken ägs så som är brukligt av svenska staten där Naturvårdsverket står som huvudman. Naturvårdsverket

har förlagt förvaltningsansvaret på Länsstyrelsen Skåne. De olika aktörerna; företagen, kommunerna och länsstyrelsen, har nyttjandet av parken som en gemensam nämnare men de tjänar olika syften och har olika regler och intressen som styr deras förhållande till nationalparken. Länsstyrelsens förvaltningsorganisation i Söderåsens nationalpark har arbetsuppgifter som kan ses som paradoxala då de som ensamt förvaltningsorgan både ska skydda och utveckla naturvärdena i parken samt tillgängliggöra dessa för allmänheten och verka för lokal och regional utveckling. De är aktiva i stimulerandet av nyttjandet av parken. De två kommunerna hyser ett stort intresse för att utveckla besöksnäringen i och kring Söderåsens nationalpark och satsar mycket på marknadsföringen av parken.

I en region med ett upptagningsområde på nästan 3 miljoner människor har kommunerna även vänt blicken mot den internationella marknaden. Om tio år kommer förbindelsen över Fehmarn Belt med en tunnel mellan Tyskland och östra Danmark stå klar. Upptagningsområdet ökar då avsevärt och 10 miljoner människor kommer ha möjlighet att nå Skåne och Söderåsens nationalpark på en dag eller till och med på ett par timmar. Vad kommer hända med besöksnäringen då? Besökstrycket är redan idag högt under sommarmånaderna vilket visat sig genom stor belastning på nationalparksanläggningen och övrig infrastruktur. Med flera hundra tusen besökare årligen blir miljövstrycket heller inte av obetydlig karaktär. Det faktum att det är många aktörer inblandade med olika mål- och förutsättningar kan ses som både möjlighet och utmaning. Samtliga ställer sig bakom tankar kring hållbar besöksutveckling, men hur dessa uttrycks och förankras i aktörernas arbete skiljer sig åt.

1.1 Syfte

Mot bakgrund av ett ökande besökstryck på nationalparker generellt och en politisk målsättning att öka naturturism och tillgängliggöra skyddad natur för fler, är syftet med denna uppsats att få ökad kunskap om hur olika aktörer arbetar för en hållbar besöksnäring i en nationalpark – med utgångspunkt i Söderåsens nationalpark. Uppsatsen ämnar undersöka de utmaningar som nationalparken och dess aktörer ställs inför i samband med att besöksutvecklingen ökar och hur deras syn på balansen mellan nyttjande och bevarande ter sig. Som en del i detta studeras huruvida aktörerna arbetar strategiskt i sitt arbete med besöksnäringen och hur dessa strategier förankras hos de andra aktörerna. Därutöver undersöks aktörernas syn på samverkan samt om och under vilka former samverkan mellan

dessa äger rum. De aktörer som utgjort underlag för studien är företag inom besöksnäring, kommun och länsstyrelse. Länsstyrelsen Skåne står som ensamt förvaltningsorgan för nationalparken, men i denna uppsats undersöks främst länsstyrelsens nyttjande roll och inte dess förvaltande arbete. Genom syftet har tre frågeställningar formulerats:

- *Vilka strategier har aktörerna för att möta ett ökat besöksstryck i Söderåsens nationalpark?*
- *Hur ser aktörerna på balansen mellan nyttjande och bevarande?*
- *Hur ser aktörerna på behovet av samverkan för att säkra ett hållbart nyttjande?*

1.2 Nationalparken

Söderåsens nationalpark ligger i nordvästra Skåne mindre än en timmes bilresa från Helsingborg och är lägligt placerad med närhet till de andra större städerna i Öresundsregionen. Nationalparken är belägen i de två kommunerna Klippan och Svalöv. Parken utgör en del av bergåsen Söderåsen som delas av de fyra kommunerna Bjuv, Klippan, Svalöv och Åstorp.

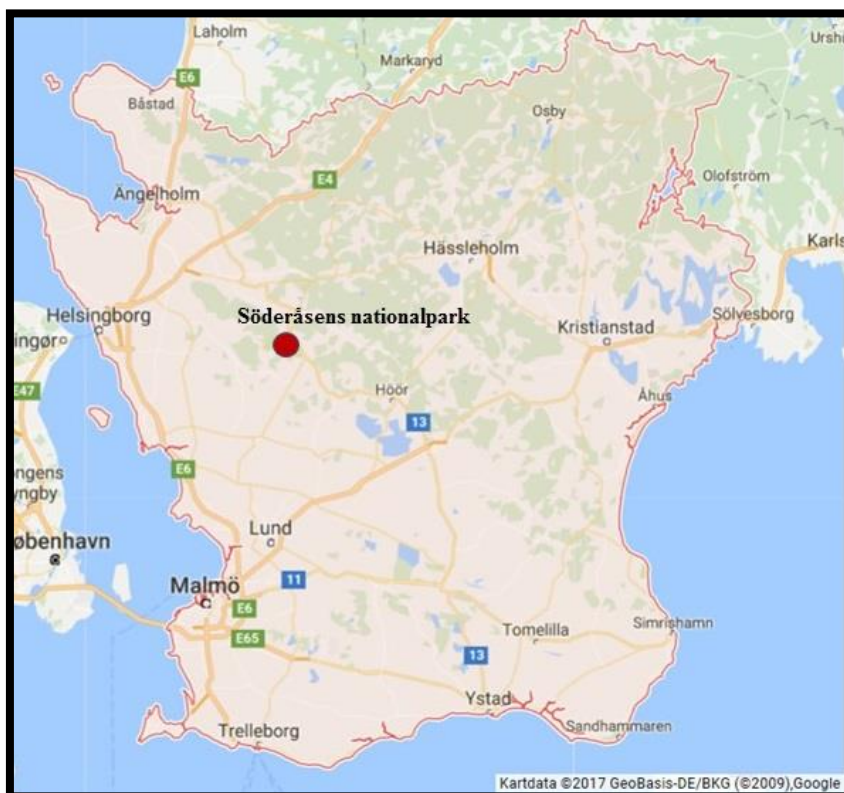

Bild 1: Karta över Skåne.

Parken har en yta på 1625 hektar och bildades 2001 men var redan innan bildandet ett populärt naturbesöksmål som lockade besökare från hela regionen. Turismen sträcker sig tillbaka så långt som till 1800-talet då det byggdes järnvägsspår till Röstånga och Skärалid. Huvudattraktionerna i nationalparken är den cirkelrunda Odensjön som ligger i anslutning till den södra ingången Nackarpsdalen samt Kopparhatten, en platå med vacker utsikt över de skogbeklädda rasbranterna. Att säga att Söderåsens nationalpark omfattar helt orörd natur är inte sanningsenligt då en stor del av området under lång tid har brukats av människan. Samtidigt finns orörda naturkärnor som är av stort värde i det annars hårt brukade och tätbefolkade skånska landskapet. De dramatiska rasklippbranterna och de lummiga bokskogarna utgör hem åt många djur- och växtarter och området var under nationalparkens bildande år 2001 det största sammanhängande ädellövskogsområdet i Nordeuropa lämnat för fri utveckling utan åtgärder. (Naturvårdsverket, 2001)

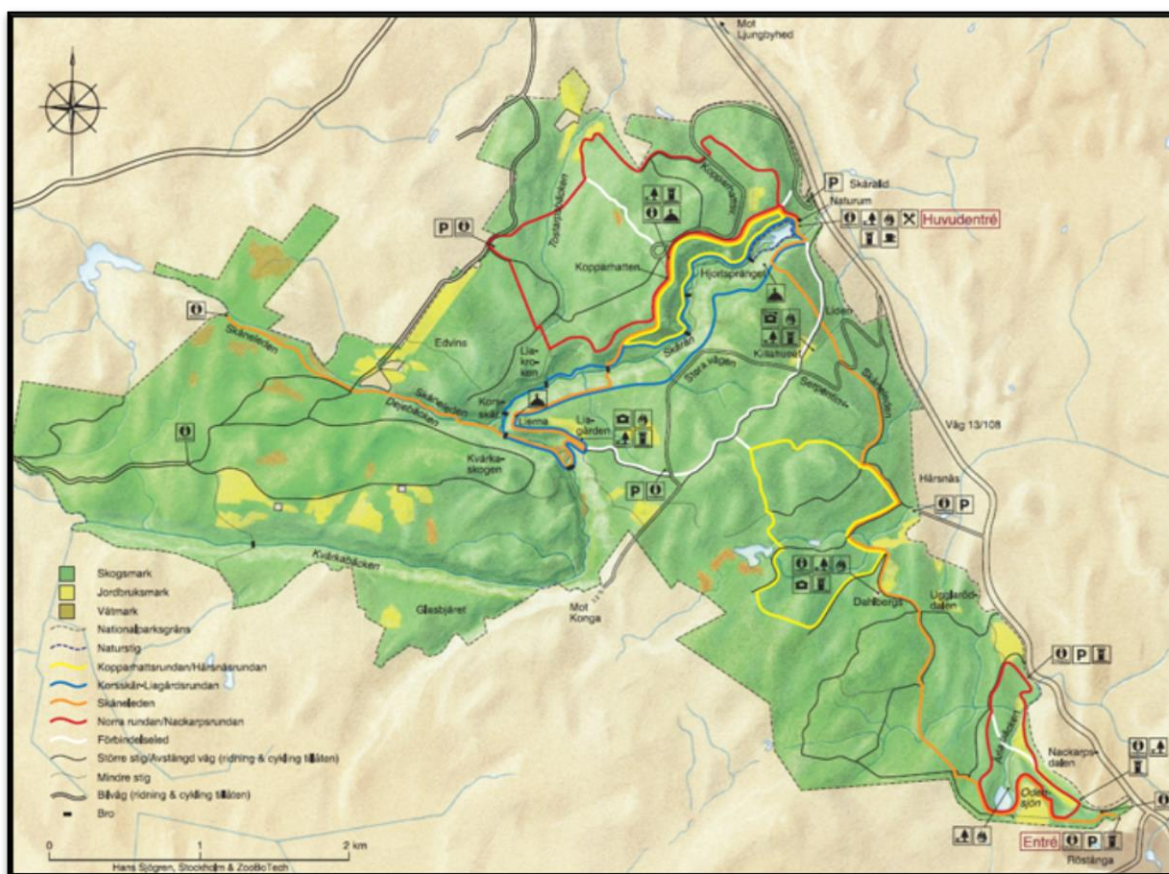

Bild 2: Karta över Söderåsens nationalpark. Källa: Hans Sjögren

Det finns två olika ingångar till nationalparken, en i Klippans och en i Svalövs kommun. Huvudingången Skärалid ligger i Klippans kommun och är den som drar flest besökare. I

ingången ligger naturvägledningscentrat Naturum och det är också här nationalparksförvaltningen har sitt kontor. Nedanför entrén finns en stor besöksparkering. Några av de regionala bussar som går mellan tätorterna i området stannar utanför nationalparksentrén. Precis innanför ingången vid Skäralid möts besökaren av utsikten över Skärdammen, en mindre damm som bildades under tidigt 1900-tal, genom uppdamningen av Skärån, för att besökare skulle ges möjlighet att fiska där (Naturvårdsverket, 2001). Idag kan man inte fiska i dammen men fiskekort finns att köpa för fiske i Odensjön som ligger i parken, i anslutning till den södra ingången.

Den södra ingången ligger vid Nackarpsdalen i tätorten Röstånga i Svalövs kommun. Här finns en besöksparkering och alldeles vid ingången ligger Svalövs turistinformation, en träbyggnad som nästan smälter in i bokskogen som omger den. Utanför entrén finns också informationsskyltar om Sveriges nationalparker och om Söderåsens nationalpark, precis som i huvudentrén vid Skäralid. Den södra ingången lockar också många besökare och i slutet på sommaren varje år arrangerar Svalövs turism- och hembygdsförening konserter på Odensjön där folkkära artister uppträder. Skåneleden passerar genom parken och många vandrare väljer att gå olika etapper genom nationalparken. I parken finns utöver möjligheterna till vandring och fiske också olika raststugor och tältplatser där man kan bo över natten. Företagare inom besöksnäringen erbjuder olika aktiviteter såsom guidade turer till fots, häst eller på cykel. Här finns något att göra för de flesta besökare. Bredden och tillgängligheten är troligen två av de faktorer som har gjort Söderåsens nationalpark så populär för allmänheten och nationalparken attraherar förutom inhemska turister även besökare från bland annat Danmark och Tyskland.¹

¹ Intervjuer med Jesper Witzell, Kristina Hansson och Matilda Brozén, 30 mars, 28 mars och 31 mars 2017.

2. Tillvägagångssätt

Studien är kvalitativ och bygger i första hand på semistrukturerade intervjuer med utvalda aktörer vid Söderåsens nationalpark. Då jag vill undersöka hur aktörerna arbetar med och förhåller sig till hållbar besöksutveckling i nationalparken och under vilka former de samverkar i detta avseende är det centrala att undersöka aktörernas egna perspektiv. Denna uppsats har en beskrivande karaktär.

För att få förståelse om de företeelser jag ämnat undersöka med studien har jag utöver semistrukturerade intervjuer studerat kommunala och statliga styrdokument. Detta har gett mig kunskap om vilka dokument som de offentliga aktörerna har att förhålla sig till i sina arbetsroller samt i vilken utsträckning dokumenten behandlar frågor som rör besöksnäringen. Tillsammans med intervjuerna har detta bidragit till förståelsen om vilken betydelse dessa dokument har för de offentliga aktörernas arbete med besöksnäringen i Söderåsens nationalpark. Utöver detta har jag även fördjupat mig i en vägledande publikation för förvaltare, utgiven av Naturvårdsverket, som rör organiserat friluftsliv och turism i skyddad natur. Detta har gjorts för att få djupare förståelse om förvaltarens roll, skyldigheter samt möjligheter i arbetet med turism i skyddad natur. Viktigt att framhålla är att uppsatsen främst studerar kommunens och länsstyrelsens arbete med hållbar besöksnäring. De företagare som intervjuats har främst bidragit med information om samspelet med de andra aktörerna, men företagarnas egna arbete och samverkansformer har inte utgjort fokus för undersökningen.

2.1 Avgränsningar

De föreskrifter och författningar som reglerar såväl förvaltning som nyttjande av Sveriges nationalparker har utformats med stöd av Miljöbalkens sjunde kapitel om skydd av områden (Naturvårdsverket, 2017a). På grund av uppsatsens begränsade omfattning har det dock varit nödvändigt att avgränsa studien, och Miljöbalken och nämnda författningar har inte använts som underlag. Söderåsens nationalpark delas geografiskt av de två kommunerna Klippan och Svalöv och det finns två stora nationalparksentréer, en i varje kommun. Huvudentrén med Naturum ligger i Klippans kommun och det är genom denna ingång som flest besökare kommer till parken. Svalövs kommun tar också emot många besökare genom sin ingång och satsar, precis som Klippan, mycket på besöksnäringen i nationalparken. Av tidsmässiga skäl har jag valt att avgränsa studien till att huvudsakligen omfatta Klippans kommun.

Informanterna har därmed valts med anledning av att de både bor och arbetar i Klippans kommun. Ett undantag har gjorts då jag har valt att intervjua en tjänsteperson från Svalövs kommun då flera av informanterna hänvisade till denne. Min bedömning var att tjänstepersonen från Svalövs kommun skulle vara relevant för undersökningen.

2.2 Intervjuer och urval

Studien omfattar totalt nio semistrukturerade intervjuer med informanter från privat och offentlig sektor. Genom valet av semistrukturerade intervjuer ges utrymme åt informanterna att lyfta fram vad de tycker är viktigt och deras perspektiv blir lättare att försöka förstå. Intervjuunderlaget har utformats genom bestämda teman och endast ett fåtal nedskrivna frågor. Detta skapar en rörligare intervjustruktur vilket ger informanterna möjlighet att fritt tala om sin upplevda verklighet med minskad risk för att jag som intervjuare styr samtalen. (Kvale & Brinkmann, 2009) I genomförandet av studien har jag gjort ett strategiskt urval av informanter. Jag har intervjuat tre företagare som arbetar med naturturism på olika sätt, tre tjänstepersoner på Klippans kommun, en tjänsteperson på Svalövs kommun samt två tjänstepersoner på Länsstyrelsen Skåne. Jag kontaktade företagare som marknadsför sig genom närheten till nationalparken och där parken tycks ha stor betydelse för deras verksamheter. Av relevans för urvalet av företagare var också att samtliga har sin verksamhet som sin huvudsakliga och/ eller enda källa till försörjning. Jag är medveten om att det finns fler företagare inom besöksnäringen kring Söderåsens nationalpark. Det har dock varit nödvändigt att avgränsa urvalet till tre informanter från privat sektor.

Informanterna på kommunerna och länsstyrelsen har olika koppling till Söderåsens nationalpark och alla har på olika sätt kontakt med nationalparken i sin arbetsroll, dock mer eller mindre frekvent. Urvalet av informanter på Klippans och Svalövs kommun gjordes på grund av att de arbetar med näringslivet och besöksnäringen. Undantaget är miljöstrategen som jag bedömde skulle vara relevant för undersökningen på grund av det miljöperspektiv han utgår från i sin arbetsroll. Urvalet av mina informanter på Länsstyrelsen Skåne gjordes då de sitter på ledande positioner inom parkförvaltningen samt på besökscentrat Naturum. Nedan följer en kort beskrivning av informanterna.

- **Frida Svedrin** driver boendeverksamheten Pensionat Söderåsen.
- **Anna Lewijn** äger turriddningsföretaget Söderåsens Turridning och driver tillsammans med Cecilia Jörlevik guidningsföretaget Nationalparksguiderna.
- **Cecilia Jörlevik** är krögare på Restaurang Skärålid. Cecilia driver tillsammans med Anna Lewijn guidningsföretaget Nationalparksguiderna.
- **Kristina Hansson** är turismsamordnare på Svalövs kommun.
- **Tord Andersson** jobbar som miljöstrateg på Klippans kommun.
- **Anna Thörnqvist** är landsbygdsutvecklare och EU-samordnare på Klippans kommun. *(Benämns i uppsatsen som landsbygdsutvecklare)*
- **Matilda Brozén** arbetar som destinationsutvecklare och turistinformatör på Klippans kommun. *(Benämns i uppsatsen som destinationsutvecklare)*
- **Åsa Elfström** är föreståndare på Naturum i Söderåsens nationalpark.
- **Jesper Witzell** är nationalparkschef för Söderåsens nationalpark.

Åtta av de nio intervjuerna har varit personliga samtal där vi träffats antingen i informanternas hem eller på deras arbetsplatser. Intervjun med miljöstrategen Tord genomfördes över telefon på grund av praktiska skäl. Samtliga intervjuer utom en spelades in med hjälp av en mobiltelefon efter godkännande av samtliga informanter. Därefter har intervjuerna transkriberats. Intervjun med krögaren Cecilia spelades på informantens begäran inte in. Hennes utsaga skrevs ned för hand, sammanställdes och godkändes därefter av informanten. I arbetet med uppsatsen har det varit viktigt att värna om informanternas integritet. Informanterna inom privat sektor erbjöds anonymitet men samtliga avböjde förslaget. Informanterna på kommun och länsstyrelse har av förklarliga skäl inte erbjudits anonymitet men det är viktigt att framhålla att dessa har intervjuats i egenskap av sin arbetsroll och inte av deras privatperson.

2.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

För att säkra uppsatsens validitet har det varit av vikt att såväl insamling av empiri som skrivprocessen har genomförts av ett kritiskt synsätt med utgångspunkt i forskningsfrågan. Under hela studien har jag strävat efter ett konsekvent tillvägagångssätt och en tydlig

formulering av forskningsfrågan har hjälpt mig att hålla uppsatsen inom frågeställningarnas ramar.

Enligt Teorell och Svensson (2007) är kriterierna för reliabilitet att forskningens kan väntas ge samma resultat vid flera olika oberoende mätningar. Eftersom studien genomförts kvalitativt och bygger på min tolkning av informanternas utsagor kan detta te sig problematiskt då tolkningen kan ses som subjektiv. En tydlighet i arbetet med frågeställningarna, samt i kontakten med mina informanter har därför varit viktig. Arbetet med insamling och bearbetning av empiri har skett systematiskt och dokumenterats för att i största möjliga mån undvika missförstånd.

För denna uppsats har Kvale och Brinkmanns definition av analytisk generaliserbarhet tillämpats vilket innebär att en övervägd bedömning görs av ” [...] i vad mån resultaten från en studie kan ge vägledning för vad som kan hända i en annan.” (2009: 282). Då uppsatsen undersöker hur myndigheter arbetar med besöksnäringen i en nationalpark och hur dessa myndigheter ser på samverkan och balansen mellan nyttjande- och bevarandeaspekter kan uppsatsens resultat potentiellt vara av värde för andra liknande sammanhang. Då studier av besöksnäring i nationalparker i svenska regionala tillväxtområden inte har studerats i någon större utsträckning är det välkommet med framtida forskning på området.

3. Teoretiska begrepp

De begrepp som ligger till grund för analysen av det empiriska materialet hämtas i miljökommunikativ teori samt ur organisationsteoretiska perspektiv.

3.1 Aktörssamverkan

Det finns mycket skrivet om samförvaltning och aktörssamverkan i förvaltningen av skyddade områden (se t. ex. Eksvärd et al. 2006). Aktörers nyttjande av skyddad natur kan ses som en aspekt av förvaltning och skulle därför kunna vara relevant även i teori om samförvaltning. Den forskning som finns tillgänglig rörande samverkan kring nyttjande av skyddad natur handlar till stor del om relationen mellan myndigheter och lokalbefolkning och de lokals anspråk på dessa områden. Teoribildning rörande olika aktörers samverkan kring nyttjande av skyddad natur för turismändamål är desto mer begränsad. Empirin i denna studie har också visat på en avsaknad av reell sektorsövergripande samverkan varför teorier kring samverkan och aktörssamverkan inte är tillämpbara fullt ut för analysen av mitt material. Jag har dock valt att utgå från Hallgrens samt Westbergs definitioner av aktörssamverkan.

Enligt Hallgrens förenklade definition är samverkan ”då aktörer planerar och genomför initiativ tillsammans” (2003:16). Aktörssamverkan är, utöver det gemensamma planerandet och handlandet, också en idé om ett gemensamt lärande där man genom god kommunikation mellan berörda aktörer kan skapa ny kunskap som kan ligga till grund för planeringen och genomförandet av initiativ (Hallgren och Ljung, 2005). Westberg (2005) skriver att lärandet är centralt i samverkansprocesser kring naturresurser eftersom det hållbara nyttjandet av naturresurserna är komplext och saknar enkla lösningar. Enligt författaren är aktörssamverkan ” [...] processer för gemensamt lärande och gemensam problemlösning mellan aktörer som gör anspråk på, eller har intressen i våra naturresurser och deras användning. Syftet med processerna är att åstadkomma en långsiktigt mer hållbar hantering av dessa resurser.” (2005:11). Westberg utgår utifrån tanken att samverkan mellan berörda aktörer är en förutsättning för hållbar utveckling och menar att denna syn är vedertagen i modernt utvecklingsarbete. Med många berörda aktörer tillkommer deras specifika förutsättningar, perspektiv och anspråk. Här ingår även intressekonflikter mellan nyttjande och bevarande, och dessa ”hanteras bäst i kontinuerliga lärandeprocesser där de som berörs tillsammans kommer fram till vad som är rätt och rimligt i en specifik kontext (Pretty 1995, Nitsch 1999,

Hubert m.fl. 2000 se: Westberg, 2005:11). Samverkan blir relevant i denna studie i det avseende att det finns flera aktörer som gör anspråk på nationalparken och där de olika aktörernas intressen i framtiden skulle kunna leda till målkonflikter. Samverkan mellan de berörda aktörerna skulle kunna få till stånd ett gemensamt lärande där de tillsammans kan arbeta för att hitta en bra balans mellan utveckling och bevarande i nationalparken, något som blir allt viktigare då besöksstrycket ökar.

3.2 Strategi

Ordet strategi stammar ur det grekiska ordet *strategia* vilket betyder fältherrekonst och har sitt ursprung i det militära. Om man ser till den militära världen och hur begreppet används där är det de metoder för handling som man använder sig av utanför den direkta fiendekontakten. Detta kan röra exempelvis hur man arbetar politiskt för att uppnå vissa mål. Begreppet strategi har därefter tagits från den militära sfären och varit underlag för organisationsteoretisk forskning och mer specifikt i organisationsprocesser. Den strategiska utgångspunkten är enligt Steensen (2009, se Bakka, Fivelsdal och Lindkvist, 2014:253) att ”formulera mål och målsättningar, politik, handlingsanvisningar, planer och positioner som man söker genomföra under en efterföljande tidsperiod.” Bakka et al. skriver att ”avsikten med att formulera en strategi är således att säkra effektiva prestationer för en given organisation i förhållande till de krav som ställs av samhällsutvecklingen, marknaden och de tongivande intressenterna” (2014:254). I utformningen av en strategi inriktar man sig på att förutse den framtida utvecklingen, utveckla långsiktiga handlingsplaner för hur man ska möta eventuella utmaningar och hot men också för hur man vill arbeta dagligen för att uppnå uppsatta mål och visioner. Senge (1990/2006 se: Bakka et al. 2014) menar i sin teori om den lärande organisationen att ett av de fem viktigaste områdena för framgångsriks utvecklingsarbete är skapandet av en gemensam vision. Med detta menar han att tillsammans genom individuella och delade visioner skapa en ”gemensam bild av framtiden” (ibid. s. 311) Hur vill man att framtiden ska se ut? Genom skapandet av en gemensam vision kan man därefter gå vidare och utarbeta en handlingsplan med konkreta strategier om hur man vill arbeta för att nå fram till visionen.

När Pettersson och Svensson utvärderar utvecklingsarbete av natur- och kulturturism i olika regioner framhåller de ur hållbarhetssynpunkt att ”de regioner som [...] är och kommer bli framgångsrika förutsätter långsiktiga, hållbara och genomtänkta utvecklingsstrategier.”

(2005:31). De menar att sådana strategier också skulle kunna vara tillämpliga för att göra väl avvägda beslut i intressekonflikter som rör både nyttjande- och bevarandeaspekter. Strategier skulle kunna vara tillämpliga för de berörda aktörerna vid Söderåsens nationalpark. Dels för att skapa gemensamma tillvägagångssätt kring hur man vill möta det ökade besökstrycket och sträva efter en hållbar besöksnäring där alla aktörer arbetar mot samma mål, dels för att skapa en grund för beslutsfattande i frågor där nyttjande och bevarande står i kontrast till varandra.

4. Aktörerna

Detta kapitel beskriver aktörerna. I kapitlet redogörs för aktörernas verksamheter rörande Söderåsens nationalpark och deras förhållande till besöksnäringen, samt ges en kort beskrivning av de informanter vars utsagor utgjort underlag för studien.

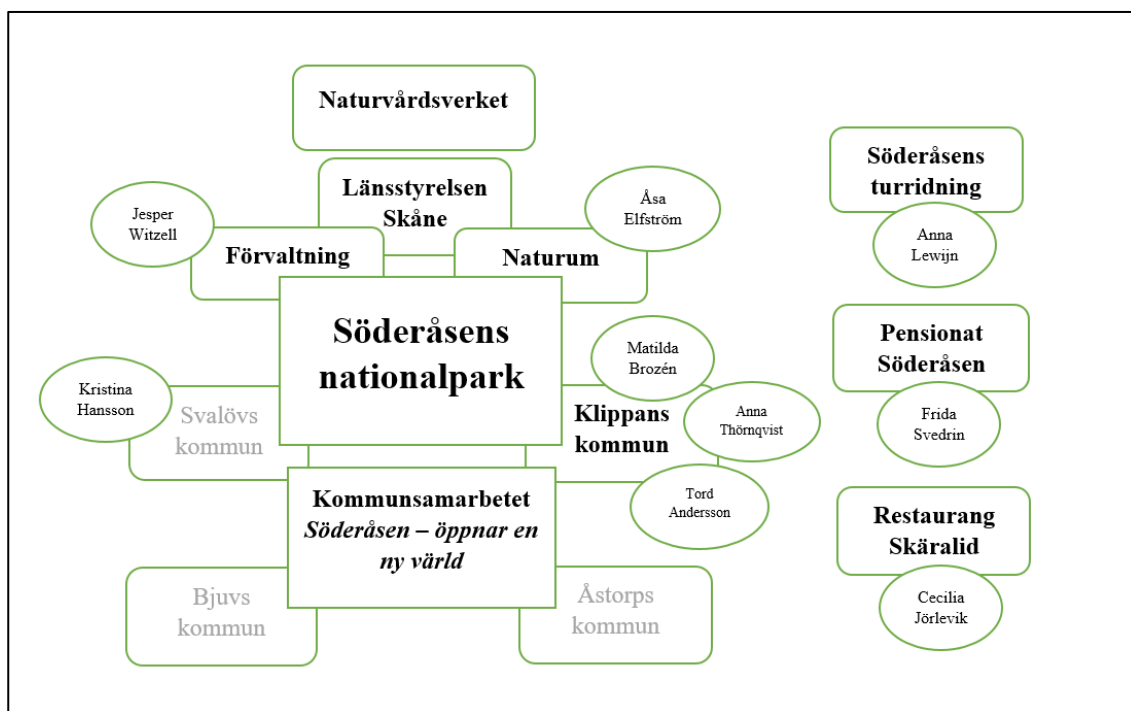

Bild 3: Schematisk figur; aktörerna kring Söderåsens nationalpark. Källa: egen bearbetning.

4.1 Länsstyrelsen Skåne

Parkförvaltningen

Söderåsens nationalpark ägs av svenska staten och Naturvårdsverket står som huvudman precis som för alla nationalparker. Det är också Naturvårdsverket som i samråd med andra aktörer tagit fram skötselplan och föreskrifter för nationalparken med stöd i Miljöbalken (Naturvårdsverket, 2017a+b). Naturvårdsverket har ingen egen operativ förvaltningsorganisation utan samtliga uppdrag förläggs i allmänhet på länsstyrelsen i respektive län.²

² Intervju med Jesper Witzell, 30 mars 2017

För Söderåsens nationalpark är det Länsstyrelsen Skåne som har förvaltningsuppdraget. Länsstyrelsen har valt att placera förvaltningsorganisationen i nationalparken och parkförvaltningen har sina lokaler precis i huvudentrén. Hädanefter kommer förvaltningsorganisationen benämnas som parkförvaltningen i uppsatsen. Jesper Witzell är nationalparkschef och därmed chef för parkförvaltningen samt personal- och arbetsmiljöansvarig för Naturum. Under nationalparkschefen står fyra heltidsanställda naturvårdare som arbetar med parkskötsel, förvaltning av reservat och parkanläggningar för friluftsliv. Under sommarsäsongen tar parkförvaltningen in säsongsanställda och antalet medarbetare fördubblas nästan. Parkförvaltningens uppdrag kan delas i tre delar. Det första är att skydda, bevara och utveckla naturvärdena i nationalparken. Mycket av arbetet har inneburit att ta bort den produktionsinriktade granskogen som inte hör hemma på Söderåsen och ersätta den med ädellövskog, framförallt bok. Den andra delen är att tillgängliggöra naturvärdena för allmänheten. Detta gör parkförvaltningen genom att hålla en infrastruktur av anläggningar för friluftslivet med vandringsleder, rastplatser, toaletter, parkeringsplatser med mera. I denna del ligger också Naturumverksamheten som syftar till att informera om och visa upp nationalparken för allmänheten. Den tredje delen är arbetet med regional utveckling och samverkan. Denna del har enligt nationalparkschefen nyligen påbörjats då de anställda har arbetat hårt med det första målet, att bevara och utveckla naturvärdena i parken. De anställda på parkförvaltningen arbetar efter en skötselplan som beskriver nationalparkens naturvärden, hur dessa ska skötas och utvecklas samt visar på de långsiktiga målen för parken. Därutöver ansvarar nationalparkschefen för ett skötselråd som består av olika specialister inom biologiska områden t ex skogsskötsel. I rådet som arrangeras ca en gång vartannat år finns nationalparkens olika intressenter representerade. Skötselrådet är inte beslutande utan i första hand rådgivande och ger vägledning i olika skötselfrågor.³

Naturum

Naturum är det besökscentrum som har som uppdrag att informera besökarna om Söderåsens nationalpark och om de naturvärden som finns. Naturums personal ingår organisatoriskt i förvaltningen men själva Naturumet ligger självständigt under Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen Skåne. På Naturumet arbetar två anställda på heltid med naturvägledning och naturinformation. Åsa Elfström är föreståndare för Naturumet som förra året lockade 120 000 besökare. Flest besökare får de under sommarsäsongen och mellan maj och september håller

³ Intervju med Jesper Witzell, 30 mars 2017

Naturum öppet varje dag. Under vintersäsongen håller de öppet ett par dagar i veckan, beroende på månad. Naturumet invigdes år 2000, det vill säga ett år innan nationalparken bildades. I Naturumverksamheten ingår utöver besöksinformation och utställningar guidade turer och olika aktiviteter. De anställda är också ansvariga för att ta fram det material som de tillhandahåller såsom skyltar, kartor och olika broschyrer (Naturvårdsverket, 2017c). Inne i Naturumet kan besökaren titta på olika utställningar. De anställda ansvarar även för nationalparken i sociala medier såsom på hemsidan sverigesnationalparker.se, samt på Facebook och Instagram. Utöver detta har Naturumet ett bildningsuppdrag och de anställda arbetar tillsammans med Klippans kommun för att ta fram ett skolprogram för kommunens grundskoleelever. Två gånger i veckan arrangeras guidade turer i parken och målgruppen är främst skolklasser. För betalande grupper och grupper med specialintressen hänvisar de anställda på Naturum till näringslivet och de diplomerade guider som finns representerade på nationalparkens hemsida. Att blir diplomerad guide kan vem som helst bli. Genom att studera ett kompendium med information om nationalparken och dess flora och fauna kan man avlägga prov hos Naturum och bli diplomerad. Guideverksamheten rör inte Naturum mer än att de utbildar, diplomerar och länkar till sina guider på hemsidan. Naturum ska precis som sin huvudman Länsstyrelsen Skåne vara opartisk och verksamheten får inte stötta enskilda företagare. När Naturum utformar sitt program inför det kommande året arrangerar de ett Naturumråd. De bjuder då in det lokala näringslivet och det regionala föreningslivet som får komma med förslag och synpunkter till årets program och dess olika aktiviteter. Nationalparksprogrammet innehåller bland annat guidade turer och det är både Naturum själva samt företagen och de ideella föreningarna som arrangerar dessa. Naturumrådet hålls ca en gång om året under vintern och på plats är även destinationsutvecklare och turismsamordnare från Klippans och Svalövs kommuner.

4.2 Klippans kommun

Klippans kommun är en medelstor landsbygdskommun med 17 000 invånare (Klippan, 2016). Kommunen erbjuder mycket vacker natur och Söderåsens nationalpark i den sydvästra delen av kommunen är den främsta besöksattraktionen. Huvudentrén i Skärалid ligger i Klippans del av nationalparken. På näringslivsavdelningen sitter de tjänstepersoner som arbetar med näringslivsutvecklingen i kommunen. På denna avdelning arbetar två av uppsatsens informanter, landsbygdsutvecklaren och EU-samordnaren Anna Thörnqvist och destinationsutvecklaren och turistinformatören Matilda Brozén. Matilda är den som främst

arbetar med besöksnäringen och sköter kontakten med de andra aktörerna kring Söderåsens nationalpark. Förutom att vara ansvarig för kommunens turistinformation, belägen inne i tätorten Klippan, jobbar hon med företags- och föreningsbesök, åker ut till företagen inom besöksnäringen och försöker stötta dem i deras arbete.

Klippans kommun driver med de tre andra kommunerna Bjuv, Svalöv och Åstorp samarbetet *Söderåsen – öppnar en ny värld*. Kommunsamarbetet syftar till att utveckla besöksnäringen kring hela Söderåsen där nationalparken utgör en del av åsen och därmed en del i samarbetet. Kommunsamarbetet är ganska riktat och satsar mycket på marknadsföringen av nationalparken trots att den endast ligger i Klippans och Svalövs kommun. Kommunerna har formulerat en avsiktsförklaring som ligger till grund för samarbetet och med det uttalade syftet att marknadsföra destinationen Söderåsen (och nationalparken som en del i det) gemensamt och ”utveckla destinationen tillsammans med näringen” (Avsiktsförklaring, 2015:1). När detta samarbete omnämns i uppsatsen kallas det hädanefter för kommunsamarbetet. Avsiktsförklaringen som kortfattat beskriver samarbetets syfte och tillvägagångssätt har godkänts av de fyra kommunstyrelsernas ordförande och utser näringslivs- och turistansvarig inom respektive kommun som ansvarig för samarbetet. Samarbetet mellan kommunerna har funnits, i olika former, sedan 1992 och har en gemensam budget. (ibid.) Samarbetet har enligt informanterna uppkommit för att tillsammans kunna erbjuda besökarna ett större utbud, samt av resursmässiga skäl, då kommunerna med gemensam budget kan uträtta mer. De kommuner som är mest drivande i samarbetet är enligt informanterna Klippans och Svalöv.

4.3 Svalövs kommun

Svalövs kommun utgör inte underlag för min studie då avgränsning har gjorts till att inbegripa Klippans kommun. Jag har dock genomfört en intervju med Svalövs kommuns turismsamordnare Kristina Hansson vilket gör att en kort sammanfattning om Svalöv som aktör i nationalparken är nödvändig.

Svalövs kommun är precis som Klippan en medelstor landsbygdskommun och här bor knappt 14 000 invånare (Svalöv, 2016). Precis vid tätorten Röstånga ligger Svalövs ingång till Söderåsens nationalpark i Nackarpsdalen och vid ingången ligger Svalövs turistinformation. Turistinformationen byggdes några år efter nationalparksinvigningen 2001 och bekostades av

Länsstyrelsen Skåne med avsikten att det skulle finnas en ingång i Svalövs kommun också. Kristina Hansson arbetar som turismsamordnare och är den som ansvarar för Svalövs kommun i kommunsamarbetet kring Söderåsen samt vid nätverksträffarna.

4.4 Företagen

Restaurang Skärålid

Cecilia Jörlevik driver restaurang Skärålid sedan 2008. Restaurangen ligger inne i nationalparken, precis vid entrén, i samma lokaler som Länsstyrelsens förvaltningskontor och Naturum. När Cecilia drog igång inför sommarsäsongen hade de 10 000 ätande gäster. Idag har antalet gäster ökat till 50 000 om året och antalet anställda har ökat kraftigt. Cecilia driver Nationalparksguiderna tillsammans med Anna Lewijn sedan två år tillbaka. I dagsläget guidas ca 1500 gäster per år av Nationalparksguiderna. Verksamheten är inte av vinstintresse utan ses mer som ett mervärde för restaurangen, att de utöver matupplevelsen också kan erbjuda sina gäster guideade turer. Företaget hyr in guider på extra-basis, det rör sig om ca fem-sex guider som alla arbetar med annat vid sidan av. Cecilia håller inte i några guideade vandringar själv.

Söderåsens turridning

Anna Lewijn driver Söderåsens turridning sedan flera år tillbaka men köpte sin anläggning precis vid nationalparken 2010 då hon tog över verksamheten från en tidigare ägare. Verksamheten har ett tjugotal Haflingerhästar som rids i stort sett varje dag på olika turer både i och omkring parken. Anna driver utöver turridningen även ”bed and breakfast”-verksamhet i en flygel på gården och hyr också ut en separat stuga för självhushåll. Detta är inget som marknadsförs utan erbjuds mest som en möjlighet för de som kommer och rider och vill bo över. Anna är medkompanjon till Cecilia Jörlevik i företaget Nationalparksguiderna. Både Cecilia och Anna är diplomerade guider genom Naturum. Anna håller i guideade turer för Nationalparksguiderna ett par gånger per år.

Pensionat Söderåsen

Frida Svedrin driver med sin man Pensionat Söderåsen. Det är en blandning av ett ”bed and breakfast” och vandrarhem, med fler rum än ett B&B men med fler faciliteter än vad ett traditionellt vandrarhem erbjuder. Verksamheten startades för sju år sedan. Pensionatet

arbetar utöver övernattning med konferens- och festverksamhet. De arrangerar matlagningsmöjligheter i uteköket som de har på tomten där företag och grupper kan laga mat och umgås ute i naturen kring och över maten. Både Frida och hennes man är diplomerade guider genom Naturum och guidar ibland grupper. De har dock valt guidningen för att kunna ge sina gäster bra information på plats på pensionatet. När tiden inte räcker till väljer de att hyra in någon av de andra diplomerade som finns tillgängliga.

5. Hur mycket utveckling?

Varje år besöker mellan 350 000 och 400 000 människor Söderåsens nationalpark och den är en av Sveriges mest besökta naturdestinationer. Det höga antalet besökare som koncentreras under framförallt sommarhalvåret ställer höga krav på välfungerande infrastruktur och lämnar inte obetydlig miljöpåverkan i och runt nationalparken. Nästan samtliga aktörer uttryckte vid intervjutillfällena att de är för hållbar utveckling av besöksnäringen och att turistverksamheten inte får bedrivas på naturens bekostnad. Vad detta innebär mer specifikt skiljer sig mellan informanterna och synen på hur besöksnäringen ska utvecklas kring nationalparken är inte unison. Klippans kommun menar att en förutsättning för utvecklingen av besöksnäringen är en utbyggnad av parkeringsplatsen vid huvudentrén. Nationalparkschefen är kluven till en utbyggnad och berättar om det höga trycket på nationalparksanläggningen.

När parkeringen är full och folk kommer med bussar samt från Röstånga för där finns den andra entrén och de parkerar där, då är här så mycket folk. Då brinner alla grillplatserna, vi fyller soptunnorna två, tre gånger på en dag. Toaletterna används hela tiden och vi har inte kommunalt vatten och avlopp. [...] Just vatten och avlopp för att nämna något konkret är verkligen en flaskhals för oss. Vi har egen brunn och Biovac-anläggning med eget avlopp och där har vi verkligen nått taket för vad anläggningen klarar av. [...] Vi har till och med vattenbrist ibland på sommaren när det är som högst tryck. [...] Så när vi för synpunkten att vi måste bygga ut parkeringen är det snarare vår lycka att parkeringen inte är större. (Nationalparkschefen)

Nationalparkschefen menar att det är möjligt att utöka och utveckla besöksnäringen, men i begränsad mån. Han förklarar att det kanske skulle kunna vara möjligt att ta emot ytterligare 100 000 besökare per år om infrastrukturen förbättras, men en fördubbling klarar varken anläggningen eller naturen av. Det kommer att leda till sämre upplevelser för besökarna och ett alltför hårt slitage på marken, säger han. I dagsläget håller parkförvaltningen dialog med Klippans kommun om möjligheterna att dra kommunalt vatten och avlopp till nationalparksanläggningen. Naturumföreståndaren är också kritisk till en eventuell byggnation då hon menar att slitaget på naturen kommer vara betydande och att man måste se till naturens begränsningar.

En väg att gå är att bygga ut, [...], att man kan bygga ut parkering och toaletter. Men, det man inte kan bygga ut är naturen, utan vi har ju den nationalparken som vi har. (Naturumföreståndaren)

När Klippans miljöstrateg tillfrågas instämmer han i nationalparkschefens och Naturumföreståndarens synpunkter och säger att gränsen kanske till och med är nådd för antalet besökare i Skärалid, och att parkeringen är ett vägskael som de anställda på Klippans kommun och parkförvaltningen gemensamt måste ta ställning till. Destinationsutvecklaren i Klippan ser delvis annorlunda på det. Hon förstår parkförvaltningens synpunkter i frågan om en utvidgning av parkeringen och uttrycker själv en kluvenhet.

Vi tänker att, ska man ha en fungerade besöksdestination så måste parkeringen bli större. Så tänker vi utifrån näringslivssynpunkt. Men vi förstår också både Naturum och Länsstyrelsen, det som de säger, [...] att man inte vill ha hur mycket besökare som helst och det är viktigt att man bevarar parken, också såklart och hela Söderåsen. Det är ju inte hela Söderåsen som är nationalpark heller ju, utan där finns ju mycket mer natur också. Men hela allt är viktigt att bevara för kommande generationer och allting, så att ja... (Destinationsutvecklaren)

Cecilia på Restaurang Skärалid är också kluven i frågan kring utvecklingen av besöksnäringen i nationalparken. Hon menar att ställningstaganden bör komma uppifrån och att hon ser till sitt företag främst. Cecilia uttrycker samtidigt att hon inte tycker att fler besökare ska komma till just Skärалid i högsäsong, det är redan tillräckligt. Det finns fler fina områden som de kan besöka på Söderåsen. Frida som driver Pensionat Söderåsen är medlem i Ekoturismföreningen som tagit fram *Turism i Kosterhavets Nationalpark – förslag till samverkansmodell mellan turism och förvaltning* (2015). I förslaget skriver Ekoturismföreningen hur nationalparksförvaltningen och turistföretagen kan jobba hand i hand och att lyfta de företag som har en nära och god relation med nationalparken. En idé är ett slags ambassadörskap, där företagen utvecklas och certifierar sig enligt gällande miljö och hållbarhetspremieringar, samt får ta del av Sveriges nationalparks varumärkesstrategi. Exempel är att de får synlighet på hemsida och i Naturum och entréer, och steget längre, att de får bära guldstjärnan som symbol för Sveriges nationalparker. Frida tycker att ett liknande förslag skulle kunna vara tillämpligt i Söderåsens nationalpark.

Jag tycker inte att det arbetssättet behöver betyda att naturen blir förstörd. Det bara ökar stoltheten över det man faktiskt har och ger också lite mandat att faktiskt begränsa användandet av naturen för att man har en anledning att säga, nej ni får inte gå iland på den här ön eller vi får inte klättra på den här klippan för att här bor den här mossan.
(Pensionatsägaren)

Aktörernas syn på utvecklingen av besöksnäringen vid Söderåsens nationalpark skiljer sig åt. För att förstå aktörerna och dynamiken mellan dessa handlar nästföljande kapitel om aktörerna och hur de arbetar med just utvecklingen av besöksnäringen. I detta skildras de befintliga uttryck som aktörernas arbete gett upphov till såsom samarbeten och en gemensam översiktsplan. Utöver detta presenteras också de framtida planer som aktörerna hyser genom sina ambitioner om (hållbar) besöksutveckling.

6. Samverkan mellan kommunerna

6.1 Kommunsamarbetet

Kommunsamarbetet *Söderåsen – öppnar en ny värld* har i sin avsiktsförklaring formulerat att kommunerna gemensamt vill marknadsföra och utveckla Söderåsen som destination i samarbete med näringen, men hur detta ska genomföras skildras inte i dokumentet. I dagsläget är samarbetet i första hand en marknadsföringsplattform där kommunerna tagit fram en broschyr, en karta samt en hemsida som visar upp Söderåsen för besökare. Hur Klippans kommun vill utveckla Söderåsen som destination är oklart, och det saknas planer och mål för hur man ska gå vidare i samarbetet. Detta medger både landsbygdsutvecklaren och destinationsutvecklaren i Klippan.

Det här Söderåsensamarbetet som sådant har funnits jättelänge mellan kommunerna. Men vi känner att vi skulle behöva lite mer riktning för att ta samarbetet ett steg vidare. [...] Vi skulle vilja driva det mer strategiskt och att man kanske faktiskt går in och driver projekt. (Destinationsutvecklaren)

Något konkret utvecklingsarbete som drivs tillsammans med näringen tycks inte finnas. Destinationsutvecklaren i Klippans kommun säger att företagen inte involveras i samarbetet mellan kommunerna. Hon menar istället att de nätverksträffar som hålls årligen ger utrymme för företagen att vara delaktiga och framföra sina synpunkter. Hur företagen ser på nätverksträffarna varierar. Anna från Söderåsens turrledning tycker att nätverksträffarna är positiva och att företagen får en chans att se vad som är på gång och komma med feedback och synpunkter. Frida på Pensionat Söderåsen berättar att nätverksträffarna är trevliga men inte så produktiva och att något direkt utbyte mellan företag och kommuner inte äger rum. Informanterna på Klippans kommun samt turismsamordnaren på Svalövs kommun uttrycker att utvecklingsarbetet kanske stagnerat och att det finns ett behov av en konkret handlingsplan för hur man ska gå vidare med samarbetet. Turismsamordnaren pekar ut behovet av en utarbetad strategi samt vikten av att alla aktörer integreras i denna så att målbilden blir densamma för samtliga.

Sedan har man ju pratat lite mer om utveckling framöver, om vi vill ta det vidare och så. Då behöver vi kanske titta på någon typ av strategi, hur ska vi göra detta? [...] Men vi skulle nog

behöva komma överens om ett lite mer långsiktigt mål, vart vill vi om fem år, om tio år? [...] Och det är ju inte bara vi då utan det är också näringen och nationalparken och alla berörda, de viktiga parterna [...] Att man tillsammans, för vi jobbar ju alla med Söderåsen och att man nyttjar det på samma sätt. Annars blir det lätt spretigt, att var och en gör sitt. (Turismsamordnaren)

Synen på behovet av tydliga strategier och en gemensam vision delas av Klippans miljöstrateg och menar att det är en nödvändighet för att nå samsyn i hur man ska bemöta den växande besöksnäringen. Han anser att aktörer från både stat, kommun, privat och ideell sektor måste arbeta tillsammans och att avsaknaden av en strategi kan leda till ett ännu hårdare besöksstryck. Det verkar finnas ett intresse hos informanterna på Klippans kommun att arbeta mer med hållbar destinationsutveckling men de verkar inte riktigt veta hur. Frida på Pensionat Söderåsen deltog förra året i en kurs i hållbar destinationsutveckling och hade tillsammans med kurskamrater tagit fram ett förslag till handlingsplan för Söderåsen. Denna skickades till Klippans kommun som nappade och lät Frida och hennes kurskamrater föreläsa om handlingsplanen på nätverksträffen som hölls under hösten 2016. Frida fick dock aldrig någon återkoppling på arbetet och har inte hört något från kommunen sedan dess. Hur Klippans kommun vill arbeta med hållbar besöksutveckling kan inte destinationsutvecklaren svara på. Hon menar att varken kommunen eller kommunsamarbetet har någon plan för hur de vill arbeta med en mer hållbar utveckling av besöksnäringen i nationalparken. Det tycks finnas en stor tilltro till att Länsstyrelsen ska driva det arbetet.

Vi har ingen utvecklad plan för Klippans kommun eller så, för Söderåsensamarbetet. Men samtidigt är det ju Länsstyrelsen som håller koll på det, tänker vi. Det är deras uppdrag att hålla koll så att utvecklingen inte går för snabbt eller så att det blir på bekostnad på naturen eller av de kvaliteter som finns i nationalparken. (Destinationsutvecklaren)

6.2 Den gemensamma översiktsplanen

Under samma år som nationalparkens bildandes, år 2001, tog de fyra Söderåsenkommunerna Bjuv, Klippan, Svalöv och Åstorp fram en gemensam översiktsplan för Söderåsen och där nationalparken ingick som en del av Söderåsen. Översiktsplanen utarbetades med mål om att skapa en gemensam vision för utvecklingen av Söderåsen med utgångspunkt i ett ekologiskt perspektiv. Syftet med planen var ”att bibehålla och utveckla de höga naturvärdena som finns

på Söderåsen samt för att möta en förväntad ökad besöksström...” (Bjuvs, Klippans, Svalövs och Åstorps kommuner, 2001:4) där det övergripande målet var att utveckla Söderåsen till ett ekologiskt hållbart område. Kommunfullmäktige i Svalövs och Bjuvs kommun antog planen i sin helhet år 2001. Klippans och Åstorps kommun antog planen med tillägg år 2002 där det framhölls att planen inte var bindande för Klippans kommun. I planen betonas att all utveckling bör ske i samklang med ekologiska värden, och att på så sätt kan hållbar och bärkraftig turismutveckling äga rum. Något som också skildras är behovet av att kanalisera olika besökare till olika delar av Söderåsen som en strategi för att möta det ökande besöksstrycket. Planen uttrycker en oro som verkar finnas över att den framtida utvecklingen kommer att ge negativa konsekvenser i form av markslitage och ökad trängsel i området. Översiktsplanen innehåller konkreta åtgärder för hur kommunerna ville arbeta med utvecklingen av turismen på Söderåsen och det finns förslag till åtgärder, bland annat hållbar certifiering av turistföretagen enligt märkningen Naturens bästa. Kommunerna betonar att utveckling av turismen borde ske i samverkan med besöksnäringen. (a.a.) Ambitioner för samverkan kring hållbar turism fanns alltså med denna plan. Informanternas utsagor ger intrycket av att det inte finns någon integrering av översiktsplanen i det nuvarande arbetet med besöksnäringen i Klippans kommun. Planen togs fram för 16 år sedan och har rimligen åldrats, men det finns enligt Klippans miljöstrateg inga styrdokument av liknande karaktär inom kommunen och mellan kommunerna idag. Varken landsbygdsutvecklaren eller destinationsutvecklaren i Klippans kände vid intervjutillfällena till den gemensamma översiktsplanen.

6.3 Söderåsensamordnare

Avsaknaden av en handlingsplan med genomtänkta strategier hör också ihop med frågor kring mandat och ansvarsfördelning. Det finns inte utstakat vilket mandat kommunerna har i samarbetet och informanterna på både Klippans och Svalövs kommun ger intrycket av att det saknas beslutsmyndighet. Detta intryck fås även från informanterna i privat sektor och Frida som driver Pensionat Söderåsen uttrycker det på följande sätt:

Det finns ingen som slåss för Söderåsen. Det finns ingen miss Söderåsen eller någon vd och det är ett problem i [kommunsamarbetet]. Det är fyra kommuner som samarbetar och det finns ingen av dem som bestämmer. Ingen av dem har mandat [...], alla kommer inte på alla möten, då tar man det på nästa möte. (Pensionatsägaren)

Detta bekräftas av landsbygdsutvecklaren i Klippans kommun som säger att avsaknaden av någon huvudansvarig försvårar för kommunsamarbetet. Hon menar att utöver arbetet med marknadsföring såsom gemensam hemsida och trycksaker skulle kommunernas samarbete kunna utvecklas till något större men att det kanske behövs någon utanför kommunerna som kan ta arbetet vidare. Ur detta har tankar på en Söderåsensamordnare växt fram, någon som är anställd över kommunerna och som kan jobba mer övergripande med frågorna som rör nationalparken, områdena runtomkring och besöksnäringen. Idén slog landsbygdsutvecklaren när hon såg ett behov av att lyfta fokus från varje enskild kommun och se Söderåsen som en helhet. Enligt henne finns en svårighet för anställda inom respektive kommunen att arbeta övergripande, de har ju sitt uppdrag och ser till sin arbetsgivare främst. Landsbygdsutvecklaren verkar också se ett behov av ökad kommunikation både mellan kommuner och mellan företagare.

Skulle man få till en Söderåsensamordnare skulle den kunna jobba specifikt med näringen runtomkring Söderåsen. Den skulle kunna jobba med att få [till] en dialog mellan näringarna, mellan kommunerna också. (Landsbygdsutvecklaren)

Destinationsutvecklaren i Klippans kommun menar att en Söderåsensamordnare skulle ha den tid och de resurser som hon och hennes likar i de andra kommunerna inte har och att en sådan samordnare skulle kunna gå in och driva projekt i samarbete med näringen. Detta ligger helt i linje med vad den gemensamma översiktsplanen förespråkade som pekade på utvecklingen av besöksnäringen och att det var kommunerna som troligen skulle behöva ta initiativ till detta. I stycket ”Förslag till åtgärder” föreslås att kommunerna bör stötta projekt som ”utvecklar det lokala entreprenörskapet kring besöksnäringen” samt att kommunerna kan driva på i utvecklingen av att skapa färdiga paketlösningar som inkluderar boende, naturupplevelser, ridning etc. (Bjuvs, Klippans, Svalövs och Åstorps kommuner, 2001:76) Miljöstrategen i Klippan uttrycker liknande tankar.

En annan sak som jag tänker på och som jag tror är en framkomlig strategi är att jobba med kontakt med näringslivet och den privata sektorn och jobba med paketlösningar. [...] Det är ju inte kommunernas verksamhet eller ansvar att bedriva affärsmässig verksamhet, men om [kommunen] på något kan sätt vara som en mäklare och underlätta för samarbete. (Miljöstrategen)

Det finns befintliga paketlösningar mellan de företag som studien undersökt, dessa är dock i mindre skala och det verkar finnas en önskan hos företagen att utveckla samarbetet mellan varandra och andra företag ytterligare. Företagen drev tillsammans med tre andra verksamheter för ett par år sedan ett samarbete som syftade till att gemensamt marknadsföra sig själva och erbjuda helhetslösningar för besökarna. På grund av osämja lades detta samarbete ner efter ett och ett halvt år men samtliga av studiens företagare uttrycker sig under intervjuerna positivt om samarbetet i stort. Samtliga av företagsinformerarna framhåller att samarbete är viktigt för deras verksamheter. Anna som driver Söderåsens turridning betonar vikten av att se de andra företagen som komplement och inte konkurrenser, något som de andra två företagen håller med om.

7. Nationalparken under Länsstyrelsen

7.1 Certifiering

Det finns ett intresse och en ambition hos parkförvaltningen att arbeta mer aktivt och sektorövergripande med besöksnäringen i nationalparken. I år, 2017, undersöker de anställda på parkförvaltningen möjligheterna att certifiera sig som ett hållbart besöksmål. Detta i enlighet med den europeiska organisationen Europarc som har ett certifieringsprogram för skyddad natur som besöksmål. Certifieringsarbetet förutsätter en bred förankring hos alla berörda aktörer.

Certifieringsarbetet [...] handlar väldigt mycket om att få med den lokala omgivningen, få med kommunerna, få med företag, få med föreningar, markgrannar i det arbetet. Det handlar mer om den sortens mjukvara än att se till att vi har certifierat virke i våra spångkonstruktioner eller att vi har en fungerande sopsortering. Det tar man nästan för givet att det finns, men det är väldigt viktigt för certifieringskraven att man har en verksamhet som är väl avstämd med omgivningen. (Nationalparkschefen)

Denna hållbarhetscertifiering skulle enligt nationalparkschefen kunna vara ett verktyg för att engagera Klippans kommun och även de andra kommunerna i ett ökat miljöperspektiv i arbetet med besöksnäringen. När nationalparkschefen tillfrågas om kommunens miljömässiga perspektiv är det inget han anser vara utmärkande. Han anser dock att kommunerna visar en öppenhet och förståelse för hållbarhetsfrågor och miljömässiga aspekter. Det är tydligt att nationalparkschefen hyser förhoppningar om att väcka ett miljöintresse hos kommunerna genom certifieringsarbetet med Europarc.

Certifieringsarbetet gör att det blir mer aktuellt för kommunerna också att man faktiskt svarar upp till [miljömässiga aspekter]. Om man nu vill vara ett besöksmål med naturen som skäl för besöket, då måste vi leva upp till de här miljökraven som ställs på andra håll i världen. Vi ska ju konkurrera med andra besöksmål och en besöksgrupp som ser det som viktigt där den här miljöcertifieringen, det här hållbarhetstänket, kan vara en anledning att välja just det besöksmålet framför ett annat [...] Men jag tror att det är en fråga som kommunerna komma att känna är viktig att lyfta igen. (Nationalparkschefen)

Att certifiera en destination för hållbar turism i skyddad natur förutsätter enligt organisationen Europarc ökat samarbete med privata aktörer inom besöksnäringen (Europarc, 2017). Organisationen föreslår i sitt certifieringsprogram ett slags partnerskap mellan förvaltande myndigheter och turistföretag som uppfyller organisationens hållbarhetskriterier. Detta i likhet med det förslag till samverkansmodell som Ekoturismföreningen tagit fram för Kosterhavets nationalpark och som pensionatsägaren Frida skickat till anställda på både Klippans kommun och Naturum. Certifieringsarbetet ställer också krav på ökad dialog med andra offentliga aktörer, såsom kommunerna (a.a.). Kontakten mellan nationalparksförvaltningen och informanterna på Klippans kommuns näringslivsavdelning är enligt destinationsutvecklaren idag obefintlig. Mitt material ger intrycket av att Svalövs kommun har mer kontakt med de anställda vid nationalparken, såväl parkförvaltningen som Naturum. Destinationsutvecklaren påtalar dock att ett möte är på gång. Hon poängterar att Klippan har en god relation med Naturum och uttrycker tankar om ett ökat samarbete i framtiden. Naturums föreståndare uttalar sig positivt om kommunsamarbetet och det nätverk det har gett upphov till men säger att det inte är något som Naturum varit involverade i. Hon förklarar att de i sin verksamhet främst fokuserat på andra aktörer inom naturvägledning såsom andra Naturum och naturskolor men uttrycker att det är möjligt att samarbetet med kommunerna i framtiden växer.

Det kommunala samarbetet känns mer administrativt bakgrundsmässigt än så länge. [...] Men det känns som att det kan bli nyttigt, men det har inte varit praktiskt inblandat i vårt jobb än så länge. Men det kommer nog att bli. (Naturumföreståndaren)

7.2 Relationen mellan nationalpark och företagare

Nationalparkschefen är positiv till företagen i besöksnäringen, och parkförvaltningen visar en öppenhet för förslag som rör nationalparken, något som flera av informanterna vittnar om. Ett tydligt exempel är den goda relationen mellan parkförvaltningen och Söderåsens turrledning där parkförvaltningen lät bygga en hästparkering vid huvudentrén för att Anna skulle kunna rida dit med sina besökare, lämna hästarna och äta lunch på Skäralids restaurang. Anna har också i sin kontakt med nationalparkschefen fått tillstånd att rida upp ett par kortare stigar mellan de större lederna för att kunna få fler sammanhängande rundor för sina ridturer. Det tycks finnas en god dialog etablerad mellan parkförvaltningen och företagen men något utvecklat samarbete med besöksnäringen finns i nuläget inte enligt informanterna. Det faktum

att nationalparksförvaltningen precis inlett arbetet med sitt tredje uppdrag, att verka för lokal och regional utveckling är möjligen en bidragande faktor. Naturumföreståndaren tycker att de jobbar med samverkan genom Naturumrådet som arrangeras en gång per år. Naturumrådet är enligt föreståndaren ett forum för lokal och regional utveckling där representanter för turismen inom Klippans och Svalövs kommun samt företag och ideella föreningar möts. Naturumföreståndaren berättar att synergieffekter ibland uppstår som leder till samarbeten. Frida på Pensionat Söderåsen ser annorlunda på saken. Hon har drivit på för ökad samverkan bland annat genom att skicka Ekoturismföreningens förslag till samverkansmodell till Naturum. Detta väckte inget positivt gensvar och vid ett tillfälle påtalade en av representanterna för Naturum för henne att denne ansåg att de redan hade ett tillräckligt samarbete med företagen.

7.3 Strategier

I samband med det växande besökstrycket har två strategier formats av parkförvaltningen för att bemöta en ökande tillströmning av turister. Den första är att förlänga säsongen och att locka besökare även under vinterhalvåret. Denna strategi verkar vara väl förankrad hos samtliga av studiens aktörer. Denna strategi uppmuntras av företagen där alla informanter beskriver att de har större utmaningar att driva sina verksamheter under vintersäsongen.

Den andra strategin innebär att sprida besökare till andra naturområden än själva parken samt att styra fler besökare till den södra ingången vid Nackarpsdalen i Svalövs kommun. Nationalparkschefen lyfter att man måste se hela Söderåsen som ett besöksmål så att man lockas att besöka andra delar av parken, men att besökarna också kan få upp ögonen för naturreservat runt omkring nationalparken. Denna tankegång återspeglas i den gemensamma översiktsplanen från 2001 som betonar att arbetet med att locka besökare till andra områden än runt de två ingångarna i respektive kommun är en utmaning som kan sprida och avlasta besökstrycket kring de två nationalparksingångarna. Turismsamordnaren i Svalövs kommun har också uppfattningen att man kan satsa på andra områden än just nationalparken.

Man kanske ska öppna upp lite runt omkring? De som jobbar på nationalparken, de har ju också skötselansvar för ett antal naturreservat. Och jag tror att man [...] tittar på hur man ska

kunna sprida besökarna [...] Har man varit på nationalparken en, två, tre gånger, då kanske man vill se något annat. (Turismsamordnaren)

Föreståndaren för Naturum ser denna strategi som en möjlighet för Naturum att arbeta med lokal utveckling och jämför Naturum som en turistbyrå för traktens skyddade områden. Hon ser en potential i att involvera fler företag i det arbetet och inte bara de företag som ligger i direkt anslutning till nationalparken och använder sig av nationalparken i sin verksamhet. Strategin tycks dock inte vara förankrad hos alla informanter i Klippans kommun, destinationsutvecklaren på Klippans kommun hade, när hon tillfrågades, ingen kännedom om strategin med att sprida besökare till områden utanför nationalparken. Hon förklarar detta med att hon inte haft någon kontakt med parkförvaltningen.

8. Diskussion

I takt med att antalet besökare ökar i Söderåsens nationalpark ökar kraven på väl fungerande infrastruktur som kan möta det höga besöksstrycket. Ökar gör också behovet av åtgärder som kontrollerar att miljöbelastningen sprids, och inte blir för hög, samtidigt som alltför turister önskar ett brett och varierat utbud som kan möta besökarens alla intressen och behov.

Studien visar att aktörernas förhållningssätt till det ökade besöksstrycket och hur de vill bemöta detta inte är helt samstämmigt. Länsstyrelsens uppdrag är paradoxalt eftersom deras arbetsuppgifter innebär både bevarande- och nyttjandaspekter. Att finna en balans i frågan kring nyttjande och bevarande är inte okomplicerat, vilket både nationalparkschefen och föreståndaren för Naturum gav uttryck för under intervjutillfällena. Denna kluvenhet yttrar sig också i relationen mellan Klippans kommun och parkförvaltningen samt Naturum, och det tycks finnas olika förväntningar mellan aktörerna kring vem som ska göra vad, och var ansvaret för besöksnäringen egentligen ligger.

För att studiens aktörer, Klippans kommun, Länsstyrelsen Skåne och företagen, ska kunna bemöta efterfrågan och samtidigt arbeta för hållbar besöksutveckling skulle gemensamma strategier kunna vara ett tillämpligt verktyg. Enligt Pettersson och Svensson (2005) kan strategier vara användbara just för målkonflikter som rör nyttjande och bevarande, och skulle kunna ligga till grund för mer avvägda beslut. Bakka, Fivelsdal och Lindkvist (2014) menar att strategier syftar till att säkra att organisationen presterar och svarar upp mot de krav som ställs av samhällsutvecklingen och marknaden. Väl genomarbetade strategier som förankras hos alla berörda aktörer kan därför ses som relevanta ur den aspekten att besöksstrycket väntas öka markant och att det kommer leda till ökad påverkan på naturen. Det blir också relevant för parkförvaltningen som i samråd med Klippans och Svalövs kommun i framtiden måste besluta om hur mycket besöksnäringen i och kring nationalparken får växa. En alltför stor ökning av antalet besökare och därmed ökad nedskräpning och slitage skulle kunna resultera i en minskad attraktionskraft för besökarna som ser Söderåsen som något vilt och orört. Det är därför intressant att informanterna uttrycker en frånvaro av explicita strategier i arbetet med besöksnäringen hos Klippans kommun. Destinationsutvecklaren uttryckte en vilja att arbeta mer strategiskt men hur och vilka strategier som skulle kunna vara lämpliga kunde hon inte svara på. Parkförvaltningen har å andra sidan utvecklat två strategier för att bemöta det ökande besöksstrycket. Dessa är att förlänga säsongen samt att sprida besökare till andra

naturområden. Den första strategin tycks vara förankrad hos samtliga aktörer men den andra strategin, att sprida besökare till andra områden än nationalparken, saknar bred förankring vilket framkom under intervjuerna. Detta sätter fingret på vilket behov som finns att öka samsynen i frågan kring besöksutvecklingen. Strategierna skulle kanske behöva utvecklas och parkförvaltningen bör vara tydligare i hur de kommunicerar dessa till företagen och kommunerna.

Att utveckla tydliga mål och en gemensam vision bidrar enligt Bakka et al. till att driva organisationen i rätt riktning och säkerställer att medlemmarna handlar i enlighet med befintliga strategier (2014). Flera av informanterna gav uttryck för att Klippans kommun samt de andra kommunerna i kommunsamarbetet inte verkade veta vart de var på väg i sitt arbete med besöksnäringen samt att mål saknades. Turismsamordnaren i Svalövs kommun berättade att en gemensam vision saknades och att utformningen av en sådan skulle kunna leda aktörerna i samma riktning och verka för tätare samarbete. En gemensam sektorsövergripande vision skulle kunna staka ut en riktning för både Klippans kommun som enskild aktör men också hela besöksnäringen och bidra till ett ökat ansvarstagande där aktörerna faktiskt åtar sig att arbeta med de frågor som lyfts i en sådan vision. Det finns däremot en större övergripande målsättning i kommunsamarbetets avsiktsförklaring: ”Vår ambition är att öka antalet besökare till Söderåsenområdet genom att marknadsföra och utveckla destinationen tillsammans med näringen.” (Bjuvs, Klippans, Svalövs och Åstorps kommun, 2015). Avsiktsförklaringen saknar dock konkreta åtgärder och strategier för hur man ska arbeta mot visionen. Då informanterna uttrycker att mål och strategier saknas i Klippans kommun, samt i kommunsamarbetet med besöksnäringen, blir det svårt för de anställda att agera och ta initiativ. Klippans kommun verkar istället ha lagt krutet på marknadsföring. Hela samarbetet verkar i första hand fungera som en marknadsföringsplattform vilket bekräftas av både destinationsutvecklaren i Klippans kommun och turismsamordnaren i Svalöv.

Samtidigt finns både målsättningar och strategier formulerade i den gemensamma översiktsplanen. Planen som togs fram för de fyra kommunerna år 2001 skildrar ambitiösa mål om ett hållbart och långsiktigt utvecklingsarbete av besöksnäringen kring Söderåsen med nationalparken som en del i detta. Översiktsplanen framhöll förslag och strategier för utveckling av hållbar besöksnäring, till exempel certifiering av hållbar turism. Klippans kommun och de andra kommunerna hade alltså hållbarhetsambitioner med denna översiktsplan. Tyvärr är planen inte integrerad i kommunens arbete med besöksnäringen idag,

enligt tillfrågade informanter. De två informanterna på näringslivsavdelningen på Klippans kommun kände inte till den gemensamma översiktsplanen och miljöstrategen förklarade att planen hade spelat ut sin roll, och att liknande samtida dokument saknades. En uppdaterad plan skulle kanske kunna vara värdefull idag för att staka ut vägen för besöksnäringen samt användas som ett verktyg för kommunen att förbinda sig att arbeta mer aktivt med hållbar turism. Den gemensamma översiktsplanen skildrade också att utvecklingsarbete borde ske i samarbete med näringen, något som avsiktsförklaringen också deklarerar. Detta ligger helt i linje med rapporten *Hållbar destinationsutveckling* som Tillväxtverket publicerade 2016. Slutsatsen i rapporten är att mer samverkan måste till mellan aktörer inom offentlig sektor såsom kommun och länsstyrelse samt privat sektor i form av turistnäringen, för att destinationer ska kunna utvecklas långsiktigt och hållbart. Rapporten betonar också kommunernas ansvar att stärka besöksnäringens arbete med hållbar utveckling. (Tillväxtverket, 2016)

När Westberg (2005) diskuterar aktörssamverkan menar hon att ett av syftena med aktörssamverkan är att få till stånd ett hållbart nyttjande av våra naturresurser. Enligt författaren är aktörssamverkan ”processer för gemensamt lärande och gemensam problemhantering mellan aktörer som gör anspråk på, eller har intressen i våra naturresurser och deras användning.” (Westberg, 2005:11) Naturresursen är i det här sammanhanget Söderåsens nationalpark och aktörerna som gör anspråk på eller har intresse av parken är företagen, kommunerna och länsstyrelsen. För att hantera de utmaningar, och möjligheter, som uppstår i samband med besöksutvecklingen är samverkan ett verktyg för lärande mellan aktörerna. Detta lärande kan skapa nya perspektiv och kunskap hos aktörerna och bidra till utvecklingen av en samsyn kring vad man vill uppnå med besöksnäringen i parken. Detta skulle vara välkommet då aktörernas syn på utveckling i parken skiljer sig avsevärt vilket kapitlet *Hur mycket utveckling?* i denna uppsats visar, där kommunen vill bygga ut parkeringen men där informanterna från Naturum och parkförvaltningen är kritiska och tvekar. Samverkan skulle också enligt den samverkansmodell mellan turism och förvaltning som pensionatsägaren Frida skickat till både Klippans kommun och Naturum utgöra ett starkare incitament för företagen och kommunerna att förankra miljö- och hållbarhetsfrågor i sin verksamhet. (Ekoturismföreningen, 2015) Både företagen och Klippans kommun tycks ha stor tilltro till att Länsstyrelsen Skåne som förvaltare ska ta ensamt ansvar för den hållbarhetsmässiga aspekten av besöksnäringen. Länsstyrelsen må vara förvaltande och

kontrollerande organ men det bör dock inte enbart ligga på parkförvaltningens bord att arbeta för att en god balans mellan utveckling och naturskydd tillämpas.

Informanterna på Klippans kommun uttrycker ambitioner om samverkan och destinationsutvecklaren säger att det är ett ledord för deras arbete med besöksnäringen. I realiteten är samverkan nominell. Destinationsutvecklaren berättar att näringen inte involveras i kommunsamarbetets arbete och några andra former av samverkan mellan Klippans kommun och företagen framkommer inte i mina intervjuer. Intervjuerna ger intryck av att Svalövs kommun kanske har en mer sektorsövergripande syn på samverkan än vad Klippans kommun har i arbetet med besöksnäringen. Turismsamordnaren i Svalövs kommun uttryckte vid intervjun att både förvaltning, företag och föreningar borde integreras i arbetet med att ta fram strategier och mål för besöksnäringen i nationalparken. Planerna på en Söderåsensamordnare, är dock en idé som kom från Klippans landsbygdsutvecklare. Enligt landsbygdsutvecklaren skulle en Söderåsensamordnare kunna arbeta för ökad samverkan och driva projekt med företagen. Eftersom denne skulle arbeta samordnande för de fyra kommunerna skulle hen kunna ges större mandat och möjligheter att driva igenom initiativ. Den marknadsföringsplattform som kommunsamarbetet är idag skulle i framtiden ha potential att utvecklas till en samverkansplattform. I ett sådant scenario vore det centralt för kommunsamarbetet att utveckla strategier för att styra arbetets inriktning innan arbetet med Söderåsensamordnaren fortskrider.

Samverkan mellan nationalparkens förvaltning, Naturum och de andra aktörerna är också begränsad enligt informanterna. Nationalparkschefen förklarade vid intervjun att förvaltningens arbete med lokal och regional utveckling precis har påbörjat. Detta då de på grund av sina arbetsuppgifter inom naturvård tidigare inte haft tid att påbörja det arbetet. Naturums föreståndare uttrycker att de arbetar med samverkan, men det är oklart i vilken utsträckning samverkan egentligen bedrivs. I de Naturumråd som hålls varje år får berörda aktörer visserligen delta och komma med förslag till programpunkter till Naturums verksamhet, och i viss mån också arrangera aktiviteter, men något annat reellt inflytande saknas i dessa processer.

I handboken *Organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur – vägledning för förvaltare* pekar Naturvårdsverket på förvaltarens roll att facilitera samverkan. Enligt dem är ”en av förvaltarens uppgifter [...] att skapa förutsättningar för konstruktiva samtal, stötta och

leda processer som bygger på delaktighet med lokala aktörer.” (2015:46) Naturvårdsverket menar också att ”framgångsrikt arbete med förvaltning för hållbart friluftsliv karaktäriseras av samverkan kring lösningar och en ömsesidig medvetenhet om områdets värden liksom om de olika verksamheterna som bedrivs.” (a.a.) Naturvårdsverket föreslår, som ett led i arbetet med samverkan, att ett samverkansråd bildas där förvaltare och turismorganisatörer möts. Detta kan utgöra grunden för att ett gemensamt lärande och ett utbyte av kunskap äger rum (Hallgren, 2005). Ett sådant samverkansråd kan bidra till att samtliga inblandade ökar sin förståelse för de andra aktörernas perspektiv; företagen om parkförvaltningens betydelse för naturskyddet, och parkförvaltningen om företagens villkor och förutsättningar. Dessa samverkansråd är enligt Naturskyddsverket relevanta för att etablera och driva verksamheter som verkar hållbart och långsiktigt. De begränsade formerna för samverkan kan bero på att parkförvaltningen, precis som Klippans kommun, verkar sakna mål och strategier för hur de ska arbeta med besöksnäringen. I den skötselplan som utformades 2001 står det i nästintill ingenting om turism och friluftsliv. Ett kort stycke i planen skildrar hur turismen har sett ut historiskt men framtidsperspektiv för turismen i nationalparken saknas och likaså hur parkförvaltningen bör arbeta med detta. I Naturvårdsverkets rapport *Skyddad natur – motor för lokal och regional utveckling* (2005) hävdas att många skötselplaner är föråldrade och inte uppdaterade för förändrade vanor inom friluftsliv och den turism som äger rum i skyddad natur. Detta är en ofta en resursfråga då man inte hinner med att utveckla och uppdatera de befintliga planerna. Skötselplaner för skyddade naturområden tenderar att vara välutvecklade i hur naturresurserna ska skötas och förvaltas men uppvisar ofta svagheter i hur frågor kring turism ska inkorporeras i förvaltningens arbete (Eagles, McCool & Haynes, 2002). Den nuvarande skötselplanen framhåller att den bör revideras vart tionde år, något som inte har skett. Frånvaron av aspekter kring rekreation och turism i skötselplanen är intressant då det kommer flera hundra tusen besökare årligen till nationalparken. Det borde därför vara relevant att se över denna del i planen. De anställda på parkförvaltningen har nu inlett certifieringsarbetet för att certifiera nationalparken som en hållbar destination enligt Europarcs kriterier. Certifieringen är ett initiativ som skulle kunna utgöra ett forum för samverkan och där parkförvaltningen kan axla rollen som facilitator. Arbetet med certifiering kan också ses som ett sätt att arbeta mer strategiskt med besöksnäringen och frågor som rör turism i skyddad natur. Certifieringsarbetet skulle därför kunna bidra till att samla samtliga aktörer i denna studie och andra intressenter under ett och samma tak och utveckla gemensamma strategier för långsiktigt hållbart nyttjande av Söderåsens nationalpark.

9. Slutord

Med ökande framtida besöksströmmar till Söderåsens nationalpark finns risken för större miljöpåverkan och möjliga målkonflikter mellan utvecklings- och bevarandefrågor. Välutvecklade samverkansformer med tydliga strategier och en gemensam vision som har bred förankring hos aktörerna skulle kunna ge bättre förutsättningar för mer hållbar utveckling av besöksnäringen i nationalparken. Studien har visat att samverkan mellan de undersökta aktörerna är ganska marginell samt att aktörerna saknar gemensamma visioner för arbetet med besöksnäringen. De strategier som finns utvecklade är begränsade och har inte förankrats hos samtliga berörda. Certifieringsarbetet och planerna på en Söderåsensamordnare visar dock på ambitioner hos aktörerna, som kan skapa bättre förutsättningar att arbeta mer riktat och långsiktigt med besöksnäringen i framtiden. Det är därför glädjande att när denna uppsats skrivs bjuder nationalparksförvaltningen in till dialogmöte som ett steg i certifieringsprocessen. Alla intresserade är inbjudna för att diskutera vad som kan göras för friluftsliv, turism och lokalt företagande vid Söderåsens nationalpark i samklang med förvaltning av de ekologiska värdena. Framtida forskning skulle kunna studera certifieringsprocessen och hur denna bidrar till eventuell ökad samverkan och implementering av strategier hos aktörerna i besöksnäringen.

Källor

Litteratur

Bakka, Jörgen F, Fivelsdal, Egil & Lindkvist, Lars. (2014) *Organisationsteori, struktur, kultur, processer*. 6. uppl. Stockholm: Liber

Eagles, Paul F.J., McCool, Stephen F., & Haynes, Christopher D. (2002) *Sustainable tourism in protected areas – guidelines for planning and management*. Gland, Switzerland & Cambridge, UK: IUCN

Eksvärd, Karin, Hallgren, Lars, Lönnngren, Gabriella, Norrby, Thomas, Tivell, Anders, Westberg, Lotten & Byström, Marie. (2006) *Gå en mil i mina skor – på väg mot samförvaltning*. Working paper 8. Uppsala: Institutionen för stad och land, SLU & Centrum för biologisk mångfald.

Fredman, Peter & Margaryan, Lusine. (2014) *The supply of nature based tourism – a national inventory of service providers*. Östersund: Mittuniversitetet (ETOUR rapport 2014:1)

Hallgren, Lars. (2003) *I djupet av ett vattendrag - om konflikt och samverkan vid naturresurshantering*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Hallgren, Lars & Ljung, Magnus. (2005) *Miljökommunikation*. Lund: Studentlitteratur AB

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Naturvårdsverket. (2005) *Skyddad natur - motor för regional och lokal utveckling- En främjande utvärdering av arbetet för hållbar regional utveckling genom skötsel och nyttjande av skyddade områden*. Stockholm: Naturvårdsverket (rapport 5504)

Naturvårdsverket. (2015) *Organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur, en vägledning för förvaltare*. Stockholm: Naturvårdsverket (rapport 6686)

Pettersson, Robert & Svensson, Bo. (red.) (2005) *Målkonflikter mellan natur, kultur och turism i hållbart utvecklingsarbete*. Östersund: Mittuniversitetet. (ETOUR rapport 2005:29)

Regeringen. (2012) *Mål för friluftspolitiken*. Stockholm: Sveriges regering. (Skr. 2012/13:51) Elektronisk, tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/CBAD1962-6F3C-47CB-A26B-CF3DFD241297> [2017-04-16]

Teorell, Jan & Svensson, Torsten. (2007) *Att fråga och att svara – samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber

Tillväxtverket. (2016) *Hållbar destinationsutveckling – insatser för hållbara turistdestinationer 2012–2015*. Stockholm: Tillväxtverket (Dnr 012-2012-794)

Visit Sweden. (2016) *Hållbar naturturism och ekoturism på landsbygden - Förstudie Naturturismprogram september 2016*. Stockholm: Visit Sweden.

Westberg, Lotten. (2005) *Aktörssamverkan i praktiken - Om lärande och makt i samverkansprocesser mellan aktörer i livsmedelssystemet*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Dokument

Bjuvs, Klippans, Svalövs & Åstorps kommuner. (2001) *Fördjupad gemensam översiktsplan*. Beslutshandling.

Bjuvs, Klippans, Svalövs & Åstorps kommuner. (2015) *Avsiktsförklaring Söderåsen 2015*. Beslutshandling.

Ekoturismföreningen. (2015) *Turism i Kosterhavets nationalpark – förslag till samverkansmodell mellan turism och förvaltning*.

Naturvårdsverket. (2001) *Skötselplan för Söderåsens nationalpark*.

Internet

Bjuvs, Klippans, Svalövs och Åstorps kommuner. (2017) *Söderåsen – öppnar en ny värld*. Tillgänglig: www.soderasen.com [2017-03-26]

Europarc. (2017) *Sustainable tourism in protected areas*. Tillgänglig: <http://www.europarc.org/nature/european-charter-sustainable-tourism/charter-principles/> [2017-05-03]

Klippans kommun. (2017) *Om Klippans kommun*. Tillgänglig: <http://www.klippan.se/kommunpolitik/omklippanskommun.498.html> [2017-03-26]

Naturvårdsverket. (2017a) *Skydd av områden*. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Rattsinformation/Miljobalken/Forfattningar-med-stod-av-miljobalken/Kapitel-7--Skydd-av-omraden/> [2017-05-15]

Naturvårdsverket. (2017b) *Så bildas en nationalpark*. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Var-natur/Skyddad-natur/Nationalparker/Sa-bildas-en-nationalpark/> [2017-05-15]

Naturvårdsverket. (2017c) *Söderåsens nationalpark*. Tillgänglig: <https://sverigesnationalparker.se/park/soderasens-nationalpark/besöksinformation/naturum/> [2017-05-03]

Svalövs kommun. (2017) *Kommunfakta*. Tillgänglig: <http://svalöv.se/kommun-politik/kommunfakta.html> [2017-03-27]